

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою університету

протокол № 8

від «07» лютого 2020 р.

Голова Вченої ради

А.П. Загнітко

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 073 «МЕНЕДЖМЕНТ»

Вінниця – 2020

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 073 «Менеджмент» / за ред. Дороніної О.А. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. – 14 с.

Вступний іспит зі спеціальності 073 «Менеджмент» є основною формою вступних випробувань до аспірантури (з відривом від виробництва та без відриву від виробництва).

Укладачі:

Дороніна О.А., завідувач кафедри менеджменту та поведінкової економіки, д-р екон. наук, професор

Безгін К.С., професор кафедри менеджменту та поведінкової економіки, д-р екон. наук, доцент

Ситник Л.В., професор кафедри менеджменту та поведінкової економіки, д-р екон. наук, професор

Таранич О.В., доцент кафедри менеджменту та поведінкової економіки, канд. екон. наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ НА ВСТУПНОМУ ІСПИТІ.....	5
2. ПЕРЕЛІК ТЕМ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНИЙ ІСПИТ	6
3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ВСТУПНОГО ІСПИТУ	11
4. ЛІТЕРАТУРА	13

ВСТУП

Мета фахового вступного випробування полягає у комплексній оцінці рівня знань, умінь та навичок вступників, що поступають на навчання за програмою підготовки докторів філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» та їх відбір на конкурсній основі.

Вступники повинні продемонструвати фундаментальні та професійно-орієнтовані знання в межах відповідного напрямку, зміст якого складають теоретичні, методологічні, методичні та прикладні проблеми взаємодії об'єктів та суб'єктів управління економічними процесами, організаційно-економічних механізмів щодо забезпечення цілей і функцій менеджменту, методів оптимізації структури організації, сучасних систем менеджменту суспільного розвитку.

Фахове вступне випробування проводиться у формі усного іспиту. У ході іспиту вступник повинен дати відповіді на запропоновані в білеті питання. Тривалість фахового вступного випробування становить 2,0 академічні години (1 година 20 хвилин астрономічного часу).

Екзаменаційний білет містить три теоретичні питання.

1. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ НА ВСТУПНОМУ ІСПИТІ

Оцінювання знань вступників до аспірантури на вступному іспиті здійснюється за 100-бальною шкалою:

Оцінка за національною шкалою	Оцінка ECTS	Кількість балів
Відмінно	A	90-100
Добре	B	82-89
	C	75-81
Задовільно	D	67-74
	E	60-66
Незадовільно	FX	≤ 59

Критерії оцінювання знань вступників до аспірантури:

“відмінно” – досконале знання теоретичних і практичних питань з обраної спеціальності;

“добре” – ґрунтовне знання основних питань курсу з обраної спеціальності;

“задовільно” – знання ключових питань з обраної спеціальності;

“незадовільно” – незнання ключових питань з обраної спеціальності, невміння підкріплювати теоретичні викладки прикладами з практики.

Для отримання оцінки «**відмінно**» відповіді вступників до аспірантури на питання білету мають включати наступні складові: обґрунтування актуальності проблеми; логічність викладення матеріалу; обґрунтованість власної думки; знання понятійного матеріалу; наявність фактичних даних та посилок на зарубіжний досвід; наявність висновків.

Розподіл балів за екзаменаційним білетом наступний: 1 та 2 питання – по 30 балів, 3 питання – 40 балів.

Максимальна оцінка присвоюється, якщо здобувач у повному обсязі грамотно та логічно викладає матеріал, правильно обґрунтовує прийняті рішення, ознайомлений із рекомендованою літературою, виявляє творчий підхід при відповіді.

Кількість оціночних балів **знижується на 20%** у разі, якщо здобувач знає матеріал, грамотно і за суттю його викладає, але припускає незначні неточності в доказах, трактовці понять та категорій, при цьому здобувач повинен володіти необхідними уміннями та навичками для логічного аналізу.

Кількість балів **знижується на 50%** за умови знання здобувачем лише основного програмного матеріалу, припускання ним неточностей, недостатньо чітких формулювань, непослідовності у відповідях.

Кількість балів **зменшується на 80%**, якщо здобувач не знає значної частини програмного матеріалу, припускає принципові помилки в доказах, трактовці понять та категорій, не володіє основними уміннями та навичками при відповіді, не в змозі відповісти на контрольні запитання

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНИЙ ІСПИТ

Тема 1. Поняття та сутність менеджменту

Поняття «менеджмент» та необхідність управління організацією. Співвідношення категорій «управління» та «менеджмент». Поділ праці в організації та необхідність управління організацією. Менеджмент як наука і мистецтво.

Види менеджменту: загальний та функціональний менеджмент. Сфери менеджменту: виробництво, фінанси, кадри, інновації, облік, маркетинг, логістика.

Функції менеджменту. Загальні та конкретні функції менеджменту в організації. Поняття управлінського циклу. Методи управління.

Тема 2. Еволюція управлінської думки

Класична теорія менеджменту. Передумови виникнення науки управління. Школа наукового управління. Адміністративна школа управління.

Неокласична та кількісна теорія менеджменту. Школа поведінки. Школа людських відносин. Кількісна теорія менеджменту.

Сучасні напрямки теорії менеджменту. Процесний підхід до управління. Системний підхід до управління. Ситуаційний підхід. Сучасна парадигма менеджменту. Сучасні напрями розвитку науки управління: тенденція посилення технократичного аспекту менеджменту, орієнтація на технічні та технологічні нововведення.

Поняття соціальної відповідальності менеджменту: соціальні зобов'язання, соціальна взаємодія, соціальна чутливість. Внутрішні та зовнішні соціальні зобов'язання. Соціальний контракт.

Етика менеджменту. Сутність етики менеджменту. Механізм формування етичного поведіння. Етичний кодекс. Культура корпорацій.

Тема 3. Організація як об'єкт управління

Організація, цілі діяльності та критерії успіху. Сутність та зміст поняття «організація». Види організацій: формальні та неформальні. Спільні характеристики організацій: ресурси, залежність від зовнішнього середовища; горизонтальний та вертикальний поділ праці; необхідність управління. Цілі діяльності та критерії успіху організації

Зовнішнє середовище організації та його характеристики. Середовище прямого впливу. Середовище непрямого впливу.

Внутрішнє середовище організації. Внутрішні змінні та їх характеристики. Взаємозв'язок внутрішніх змінних.

Тема 4. Менеджер та його роль в організації

Сутність та особливості діяльності менеджера. Професійні та психологічні вимоги до менеджерів.

Рівні управління в організації. Сутність поняття “рівні управління”. Формування рівнів управління. Категорії керівників: керівники нижчої ланки; керівники середньої ланки; керівники вищої ланки.

Ролі керівника в організації: міжособові; інформаційні; пов’язані з прийняттям рішень. Здібності менеджера: до спілкування, технічні, аналітичні, діагностичні, концептуальні тощо. Співвідношення здібностей, необхідних менеджеру, на різних рівнях управління.

Організація праці менеджера. Робочий час керівника.

Тема 5. Процес прийняття управлінських рішень

Сутність процесу прийняття рішень. Сутність поняття “управлінське рішення”. Місце прийняття рішень в процесі управління. Види організаційних рішень: запрограмовані, незапрограмовані, компроміси. Моделі прийняття рішень. Інтуїтивна та раціональна технології прийняття рішень.

Етапи прийняття рішень. Етапи раціонального рішення проблем: діагностика проблеми; формулювання обмежень та критеріїв прийняття рішень; визначення альтернатив; оцінка альтернатив; вибір альтернатив. Реалізація та оцінка рішень.

Фактори, які впливають на процес прийняття рішень: особові; організаційні; матеріальні фактори. Індивідуальне та групове прийняття рішень.

Методи та моделі прийняття рішень. Класифікація методів обґрунтування управлінських рішень. Використання аналітичних, статистичних, теоретико-ігрових методів та методів математичного програмування. Інструменти обґрунтування рішень. Кількісні та якісні методи. Методи прогнозування. Сутність і цілі використання платіжної матриці. Побудова «дерева рішень» і вибір оптимального варіанта. Обґрунтування рішень в умовах невизначеності. Експертні методи прийняття рішень.

Тема 6. Комунікації

Процес комунікацій та ефективність управління. Сутність поняття «комунікація». Види комунікацій: між організацією та її середовищем; між рівнями та підрозділами організації.

Сутність та зміст комунікаційного процесу. Сутність поняття «комунікаційний процес». Мета комунікаційного процесу. Елементи комунікаційного процесу: відправник; повідомлення; канал зв’язку; одержувач.

Етапи комунікаційного процесу: ідея; кодування повідомлення; передача повідомлення; сприйняття повідомлення; декодування повідомлення; розуміння. Зворотний зв'язок. Інформаційні шуми.

Комунікативні бар'єри. Перешкоди у міжособових комунікаціях: семантичні; невербальні; неякісний зворотний зв'язок; “невміння слухати”.

Перешкоди в організаційних комунікаціях: перекручення інформації, інформаційне перевантаження. Шляхи вдосконалення організаційних комунікацій: регулювання інформаційних потоків; ефективні управлінські дії, ефективний зворотний зв'язок, збір пропозицій, видання інформаційних бюлетенів, впровадження сучасних інформаційних технологій. Стратегії підвищення ефективності комунікацій.

Тема 7. Планування в організації

Сутність планування та основні елементи системи планування. Поняття планування. Місце планування серед функцій управління. Основні елементи процесу планування. Види планування.

Стратегічне планування. Сутність стратегічного планування. Модель стратегічного планування. Місія та цілі організації. Визначення місії організації. Класифікація цілей організації. Вимоги до правильно сформульованих цілей. Аналіз та оцінка зовнішнього середовища: сприятливі можливості і загрози. Управлінське обстеження внутрішнього середовища організації. SWOT-аналіз.

Аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії. Фактори впливу на вибір стратегії. Методи вибору загальнокорпоративної стратегії. Вибір стратегії бізнесу (типові стратегії М. Портера). Функціональні стратегії.

Планування реалізації стратегії. Основні компоненти реалізації стратегії: тактика, політика, процедури, правила. Інструментарій стратегічного управління: складання бюджету, управління за цілями (MBO), моделі BKG, GAP.

Тема 8. Організація як функція управління

Сутність функції організації та її місце в системі управління. Поняття “організаційна діяльність”. Складові організаційної діяльності.

Основи теорії організації. Класична теорія організації: принципи організації А.Файоля; модель бюрократичної організації М. Вебера. Поведінковий підхід в теорії організації: організаційна теорія Р. Лайкерта. Ситуаційний підхід у теорії організації

Створення організаційної структури. Основи організаційного проектування: аналіз виробничих операцій, проектування робіт; методи перепроєктування робіт. Модель характеристики роботи Р. Хекмана. Делегування повноважень. Типи повноважень. Діапазон контролю. Спеціалізація та департаменталізація. Типи функціональних оргструктур. Типи гнучких (адаптивних) структур: проектна, матрична та конгломерат.

Типи організаційних структур управління. Лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна структури управління: їх переваги та недоліки. Фактори та методи формування організаційної структури управління.

Управління організаційними змінами. Сутність організаційних змін. Процес організаційних змін. Причини опору організаційним змінам і методи подолання опору змінам.

Тема 9. Основи теорії мотивації

Поняття та сутність мотивації. Визначення потреб, спонукань, цілей працівника в моделі процесу мотивації.

Змістовні теорії мотивації. Сутність змістовного підходу до мотивації. Теорія “ієрархії потреб” А. Маслоу. Теорія потреб Д. МакКлеланда. Теорія “мотиваційної гігієни” Ф. Герцберга.

Процесуальні теорії мотивації. Сутність процесуального підходу до мотивації. Теорія “очікувань” В. Врума. Теорія справедливості С. Адамса. Модель Портера - Лоулера.

Тема 10. Система і процес контролю

Поняття та процес контролю. Сутність поняття «контроль» та його місце у системі управління. Необхідність контролю: невизначеність; попередження; підтримка успіху. Види контролю: випереджальний, поточний, заключний. Етапи процесу контролю: вимірювання процесів; порівняння фактичного виконання з нормативами; оцінка та реакція. Основні характеристики ефективної системи контролю. Поведінкові аспекти контролю.

Інструменти управлінського контролю. Основні складові фінансового контролю: фінансовий аналіз; аналіз фінансової звітності. Аналіз безбитковості. Бюджетний контроль. Зовнішній та внутрішній аудит.

Інструменти операційного контролю. Загальна характеристика систем управління запасами. Графік Г. Гантта. Метод оцінки та перегляду планів (PERT). Інструменти контролю якості.

Контроль поведінки робітників в організації. Модель процесу контролю поведінки робітників. Методи оцінки виконавців. Складові прямого управлінського контролю поведінки робітників: мотивація, дисципліна, винагорода. Непрямий управлінський контроль поведінки робітників: селекція кадрів, організаційна культура.

Тема 11. Керівництво: влада та управлінський вплив

Сутність понять: “вплив” та “влада”. Поняття повноваження. Баланс влади. Форми влади: влада, яка базується на нагородженні; примусова влада, експертна влада; еталонна влада. Порівняння методів влади.

Особистий і поведінковий підхід до управління. Способи впливу на підлеглих: емоційні та розумові. Прийоми позитивного впливу на робітників.

Стилі управління. Сутність поняття “стиль управління”. Класифікація стилів управління: автократичне та демократичне управління.

Делегування повноважень. Поняття делегування повноважень. Елементи делегування повноважень. Компетентність і авторитет.

Тема 12. Психологія управлінської діяльності

Індивідуально-психологічні риси особистості. Моделі особистості. Психологічний захист особистості. Рольова теорія особистості.

Психологія колективу. Визначення поняття «група». Класифікація груп. Групова динаміка.

Вступ до психології управлінської діяльності. Психологічні особливості управлінської діяльності. Особистість керівника.

Конфлікти в управлінській діяльності. Зміст поняття “конфлікт”. Класифікація конфліктів. Причини конфліктів. Процес конфлікту. Методи управління в умовах конфлікту.

Тема 13. Лідерство

Сутність поняття “лідерство”. Сутність поняття “лідерство”. Риси керівника-лідера. Теорії лідерства.

Концепції поведінкового підходу до лідерства. Поняття “континууму стилів управління”. “Теорія Х” і “Теорія У” Д.МакГрегора. Авторитарно-демократичний континуум стилів управління Танненбаума-Шмідта. Континуум стилів управління Р. Лайкерта. Стилі управління Р. Блейка та Дж. Моутон.

Концепції ситуаційного підходу. Ситуаційна модель управління Ф.Фідлера. Модель “шлях - мета” Т.Мітчела та Р.Хауса. Теорія життєвого циклу П.Херсі та К.Бланшара.

Тема 14. Ефективність діяльності організації та управління нею

Поняття організаційної ефективності. Підходи до вивчення організаційної ефективності. Цільовий, системний, вибіркового підходи до вивчення організаційної ефективності.

Критерії ефективності організації. Критерії ефективності організації. Оцінка організаційної ефективності.

Поняття ефективності управління. Результативність та ефективність менеджменту. Підходи до визначення ефективності управління: цільовий, поведінковий, композиційний, множинний.

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Розкрийте зміст терміну “менеджмент” та функції менеджменту.
2. Дайте характеристику сутності функції менеджменту “мотивація”.
3. Визначте роль контролю в менеджменті.
4. Охарактеризуйте управління як науку та як мистецтво.
5. Назвіть основні принципи наукового менеджменту, сформульовані Ф. Тейлором.
6. Охарактеризуйте внесок А. Файоля в розвиток теорії менеджменту.
7. Назвіть основних представників школи людських відносин.
8. Розкрийте різницю між мотиваційними теоріями “Х” і “У”.
9. Дайте характеристику елементів соціальної відповідальності менеджменту.
10. Визначте механізм формування етики поведінки менеджера.
11. Визначте роль менеджменту у формуванні корпоративної культури.
12. Дайте характеристику сутності та змісту поняття “організація”, визначте різницю між формальними та неформальними організаціями.
13. Визначте елементи зовнішнього середовища організації та їх характеристики.
14. Дайте характеристику внутрішнім змінним організації.
15. Охарактеризуйте якості якими повинен володіти менеджер.
16. Визначте сутність поняття “рівні управління”.
17. Охарактеризуйте ролі керівника в організації.
18. Розкрийте зміст поняття “управлінське рішення”.
19. Охарактеризуйте запрограмовані, незапрограмовані, компромісні види організаційних рішень.
20. Визначте різницю між інтуїтивною та раціональною технологією прийняття рішень.
21. Назвіть етапи раціонального рішення проблем.
22. Дайте характеристику етапам реалізації та оцінки рішень.
23. Визначте основні фактори впливу на процес прийняття рішення.
24. Охарактеризуйте методи та моделі прийняття рішень.
25. Розкрийте сутність поняття “комунікація” та назвіть види комунікацій.
26. Визначте сутність та розкрийте етапи комунікаційного процесу.
27. Розкрийте сутність та значення зворотного зв’язку у процесі комунікації.
28. Розкрийте шляхи вдосконалення організаційних комунікацій.
29. Дайте характеристику поняття “стратегія”.
30. Назвіть основні типи стратегій і напрямки їх використання.
31. Вкажіть основні компоненти реалізації стратегії.
32. Визначте різницю між поняттями «організація» й «організаційна структура».
33. Назвіть елементи, з яких складається організаційна структура підприємства.

34. Розкрийте різницю між бюрократичними й адаптивними структурами.
35. Назвіть і охарактеризуйте основні ознаки бюрократичних структур.
36. Охарактеризуйте особливості матричних структур організації.
37. Вкажіть переваги і недоліки централізованих структур організації.
38. Визначте переваги та недоліки децентралізованих структур організації.
39. Розкрийте критерії оцінки ефективності організаційних структур в організаціях.
40. Визначте різницю між змістовними і процесуальними теоріями мотивації. Охарактеризуйте головний недолік змістовних теорій мотивації.
41. Назвіть фактори зовнішнього оточення, що позитивно і негативно впливають на мотивацію трудової діяльності в сучасних умовах, охарактеризуйте їх.
42. Розкрийте сутність поняття “контроль” та вкажіть його місце у системі управління.
43. Дайте характеристику основних видів контролю.
44. Назвіть етапи процесу контролю.
45. Назвіть основні інструменти управлінського контролю.
46. Розкрийте різницю між поняттями: “вплив” та “влада”.
47. Розкрийте зміст поняття “повноваження”.
48. Охарактеризуйте форми влади, які використовуються в управлінні.
49. Визначте сутність поняття “стиль управління”.
50. Назвіть елементи делегування повноважень.
51. Визначте поняття “група” та розкрийте сутність групової динаміки.
52. Назвіть методи управління в умовах конфлікту.
53. Розкрийте сутність поняття “лідерство” та визначте його роль в управлінні.
54. Охарактеризуйте відомі Вам теорії лідерства.
55. Визначте різницю між підходами концепцій лідерства: поведінкового та ситуаційного.
56. Розкрийте зміст соціальної ефективності та вкажіть на зв’язок показників соціальної ефективності з рівнем безробіття, посиленням інфляції та погіршенням екологічного стану.
57. Вкажіть різницю в підходах до визначення ефективності управління (цільовий, поведінковий, композиційний, множинний).
58. Охарактеризуйте основні принципи оцінки ефективності управління проектами.
59. Визначь показники ефективності інвестиційних проектів.
60. Визначте чинники зростання ефективності управління в організації.

4. ЛІТЕРАТУРА

1. Адизес І. Управление жизненным циклом корпорации / И. Адизес. – Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008. – 384 с.
2. Адизес І.К. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером / пер. з англ. Світлана Сарвіра. - Київ: Наш формат, 2019. - 312 с.
3. Барнард Ч. Функции руководителя: власть, стимулы и ценности в организации / Ч. Барнард. – Пер. с англ. В. Кошкина. – М.: Социум, 2009. – 333 с.
4. Васильченко М.І. Комунікативний менеджмент: навч. посіб. / М. І. Васильченко, В. В. Гришко ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Юрія Кондратюка, Навч.-наук. ін-т фінансів, економіки та менеджменту. - Полтава : Смірнов А. Л. [вид.], 2019. - 208 с.
5. Всеобщая история менеджмента: учебное пособие / [И.И. Мазур, А.Г. Поршнев и др.]; под ред.. И.И. Мазура. – М.: Издательский центр «ЕЛИМА», - 2008. - 784 с.
6. Гринь Є.Л. Ефективність управління організаційними змінами в менеджменті підприємств: теорія, методологія, практика: [монографія] / Гринь Є.Л. - Харків : Смугаста типографія, 2018. - 478 с.
7. Дафт Р. Менеджмент / Пер. с англ. под ред. С. К. Мордовина. СПб.: Питер, 2011. 800 с.
8. Дафт Р. Уроки лидерства / Р. Дафт. – Пер. с англ. – М.: Эксмо, 2008. – 480 с.
9. Друкер П. Менеджмент.: Пер. с англ. / П. Друкер, Ф. Макьярелло, А. Джозеф — М.: ООО “И.Д. Вильямс”, 2010. — 704 с.
10. Жовковська Т. Т. Системно-рефлексивне управління розвитком промислових підприємств: теорія, методологія та практика: монографія / Жовковська Т. Т.- Тернопіль : Паляниця В. А., 2018. - 264 с.
11. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Горбовий А. Ю. [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Г. Ліпич ; - Вид. 2-е, випр. і допов. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. - 285 с.
12. Классики менеджмента / Под ред. М. Уорнера. – Пер. с англ. Ю. Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 2001. – 1168 с.
13. Ковшова І.О. Маркетинговий менеджмент: теорія, методологія, практика : монографія / Ковшова І. О. - Київ : Вишемирський В. С., 2018. - 515 с.
14. Кусумано, Майкл А. Стратегії геніїв. П'ять найважливіших уроків від Білла Гейтса, Енді Гроува та Стіва Джобса / [пер. з англ. С. Новікової]. - 3-тє вид. - Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. - 256 с.
15. Матросов О.Д. Сучасні технології в менеджменті підприємств та організацій: навч. посіб. / О. Д. Матросов, В. О. Матросова, П. О. Доуртмес ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". - Харків : НТУ "ХПІ", 2019. - 91 с.
16. Менеджмент: Навчальний посібник / К.С. Безгін, І.В. Гришина та ін. – Одеса: Астропринт. – 2015. – 392 с.

17. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури – М.: Издательство «Вильямс», 2009. – 440 с.
18. Мотиваційний менеджмент: підручник / А. М. Колот, С. О. Цимбалюк. — К. : КНЕУ, 2014. — 479 с.
19. Пекар В.О. Різноманітний менеджмент. Еволюція мислення, лідерства та керування / В. Пекар. - 2-е вид., допов. - Харків Фоліо, 2019. – 190 с.
20. Репутаційний менеджмент підприємств: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / О. Г. Дерев'янка ; Нац. ун-т харч. технологій. - Київ : ДКС центр, 2016. - 471 с
21. Саймон Г. Менеджмент в организациях / Г. Саймон. – Пер. с англ. – М.: Экономика, 1995. – 338 с.
22. Старченко Г.В. Управління проектами: теорія та практика : навч. посіб. / Г. В. Старченко ; Чернігів. нац. технол. ун-т. - Чернігів : Брагинець О. В. [вид.], 2018. – 304 с.
23. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика [Текст] : монографія / Зорина Юринець. - Львів : Сполом, 2016. - 411 с.
24. Шейн Э. Организационная культура и лидерство. – СПб.: Питер, 2001. – 336 с.